

СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ КІННОГО ТУРИЗМУ

Одним із видів відпочинку, що дозволяє об'єднати такі різні мотиви туристичних подорожей, як отримання нових знань (відвідування культурно-історичних визначних пам'яток), здійснення подорожі в умовах екологічно чистої місцевості з елементами екстриму (подолання природних та штучних перешкод на маршруті), придбання спортивних навичок (поліпшення фізичних та духовних якостей особистості) та досягнення оздоровчого ефекту (біологічне оновлення організму людини), є кінний туризм.

У цей час не існує чітко визначеного місця кінного туризму в системі класифікації туристичних подорожей. Так, наприклад, ряд авторів вважають, що кінний туризм є різновидом *спортивного* туризму:

– на думку А. Є. Молодецького та В. В. Салютіна, кінний туризм входить до складу транспортного підтипу спортивного туризму поряд з авторалі, моторалі, авто- і мотомандрівками [1];

– з попередніми авторами згодні українські вчені М. П. Кляп і Ф. Ф. Шандор, які також підкреслюють приналежність кінного туризму до спортивного з урахуванням способу пересування на маршруті – в тому числі: на велосипедах, автомобілях, мотоциклах і конях [2];

– Ю. П. Грицак вважає, що кінний туризм повинен класифікуватися як різновид спортивного туризму з виділенням основних типів кінних маршрутів – кінно-верхових і в'ючних, кінно-верхових з супроводом і кінно-упряжних [3];

– Ю. Ю. Андрєєва, розглядаючи кінний туризм як підвид спортивного туризму, вказує на таку особливість, як проходження на коні маршрутів, що мають специфічні для кінного туризму перешкоди (перевали, ліси, річки) [4].

Українська дослідниця І. В. Свида вважає, що «кінний туризм є популярним видом *екстремального* туризму. За кордоном поширені кінні тури, створені на основі заздалегідь прокладених тривалих маршрутів з подоланням

перешкод, лісів, бурхливих річок. Часто пропонуються тури багатоденної верхової їзди по складній місцевості, де не може проїхати ні один транспортний засіб, навіть гірський велосипед» [5].

З точки зору російського вченого В. В. Храбовченко, кінний туризм є одним із різновидів *екологічного* туризму, який поділяється на наступні групи: науковий туризм (спостереження за птахами та тваринами на природно-охоронних територіях); тури історії природи (сукупність навчальних, науково-популярних і тематичних екскурсій по екологічних стежках заповідників і національних парків); подорожі в природні резервати (для огляду унікальних та екзотичних природних об'єктів, які найчастіше супроводжуються штучними шоу-ефектами); пригодницький туризм (пов'язаний із активними способами пересування і відпочинку на природі). Саме до пригодницького екотуризму, за версією В. В. Храбовченко, належить кінний туризм (разом зі спелеотуризмом, гірськолижним, пішохідним, велосипедним, підводним тощо) [6].

Інші російські дослідники М. А. Ізотова і Ю. А. Матюхіна розглядають кінний туризм як поєднання *екологічного* з *екстремальним*, підкреслюючи, що «легкі прогулянки на конях по околицях курорту і багатоденні переходи в складних природно-ландшафтних умовах являють собою дуже різні види кінного туризму» [7]. З ними згоден російський вчений О. В. Бабкін, який також класифікує кінний туризм як різновид екологічного, підкреслюючи його екстремальну складову: «на кінному маршруті часто зустрічаються природні перешкоди, у зв'язку з чим це не тільки захоплююча подорож, але і певний екстрим» [8].

Ф. Ф. Толстоп'ятко та Я. М. Геращенко пропонують враховувати кінний туризм одним із видів *спортивно-екологічного* туризму поряд з гірськолижним, пішохідним, водним, велосипедним, вітрильним, пригодницьким, спелеотуризмом [9].

Згідно з думкою Ю. Н. Федотова та І. Є. Востокова [10], кінний туризм поряд із пішохідним, гірським, лижним, водним, велосипедним, автотуризмом і спелеотуризмом, є різновидом *спортивно-оздоровчого* туризму.

Варто зазначити, що більшість маршрутів сформовані таким чином, щоб у кінний похід могли відправитись туристи, які не мають попередньої професійної підготовки. Проте на базах, з яких буде здійснюватись похід, обов'язковою складовою є інструктаж туриста щодо основних правил просування по маршруту та техніки безпеки. Така спеціальна програма покликана на те, щоб туристи змогли набути навички по догляду за кінськими та навчитися елементам керування ними [11].

Особливості кінного туризму:

– Пересування на маршруті за допомогою коня. В якості засобу пересування виступає жива істота, тому успіх подорожі рівною мірою залежить як від власних навичок туриста, так і від здібностей коня. Зробити правильний вибір тварини не завжди легко (так як тренер не знає всіх особливостей характеру туриста), тому помилка може виявитись катастрофічною з точки зору здоров'я вершника і благополуччя всієї групи [12].

– Сидяче положення вершника протягом кінного туру. Завдяки цьому при спокійній їзді верхи кроком людина відчуває невелике навантаження, так як кінь передає вершнику до ста різноспрямованих рухових імпульсів у хвилину, спонукаючи наїзника здійснювати коливання вправо-вліво, вгору-вниз. При їзді риссю навантаження помітно збільшується, а при їзді навчальною або манежною риссю вершник відчуває майже тисячу ритмічних поштовхів. Такий «струс» може виявитись дуже корисним, так як стимулює вестибулярний апарат, зміцнює м'язи, поліпшує роботу серцево-судинної системи.

– Основний засіб транспортування спорядження і продуктів харчування – кінь. За допомогою коней перевозяться всі вантажі туристів (найчастіше в переметних сумках, закріплених до сідла).

– Екіпірування туриста. Для подорожі по кінних маршрутах використовується в основному те ж спорядження, що і для піших походів. Але є і деякі особливості екіпіровки наїзника. Перш за все, необхідні чоботи навіть для порівняно коротких походів для уникнення потертості гомілок. Чоботи бажано мати офіцерського покрою або спеціально виготовлені для спортсменів-

кінників. Штани повинні бути спортивного крою з «широким кроком», так як доведеться високо піднімати ногу для посадки в сідло. Необхідно також мати спортивний костюм, кросівки або кеди, вовняні і бавовняні шкарпетки, головний убір, легкий светр, легку куртку (вітровку або штормівку), накидку від дощу.

– Можливість подолання різних перешкод, наявних в рельєфі місцевості. Верхи на коні можна дістатися туди, куди не можна потрапити ні пішки, ні на автомобілі.

– Необхідність піклування про коня. У кінному поході відповідальність туриста збільшується, так як кінь не може самостійно про себе подбати і повністю залежить від свого господаря. Тому на будь-якій стоянці або привалі в першу чергу потрібно зробити певні заходи: розсідлати коня або послабити попруги, поставити його пастися або відвести на нічліг, оглянути копита, дати сіна. Усі ті дії необхідно робити під наглядом досвідченого інструктора, якщо стаж туриста у кінних турах невеликий.

– Будь-який кінний похід можна успішно поєднувати з полюванням, рибальством, купанням у водоймі та іншими розвагами.

– Присутність певного ризику травматизму – як і багато інших видів активного туризму, кінний вимагає жорсткого виконання вимог техніки безпеки.

– Лікувальна верхова їзда (іпотерапія). Вже давно відомо, що кінь оздоровчо впливає на організм людини, зцілюючи його. Заняття верховою їздою забезпечують навантаження на всі внутрішні органи і скелетну мускулатуру наїзника, сприяють розвитку почуття рівноваги, покращують координацію рухів. Включення в роботу всіх груп м'язів вершника відбувається на рефлекторному рівні, оскільки наїзник прагне зберегти рівновагу, аби не впасти з коня, і тим самим спонукає до активної роботи всі основні м'язові групи. Крім сприятливого впливу на опорно-рухову систему і вестибулярний апарат людини, кінні прогулянки сприяють поліпшенню нервово-психічного стану, знижують ризик інфаркту і гіпертонічної хвороби. Лікувальна їзда на

коні допомагає позбавитись від ряду захворювань. Завдяки іпотерапії поліпшується постава, зміцнюються м'язи спини, а також розпрямляється хребет, що означає допомогу в лікуванні різних типів його викривлення.

Проаналізувавши думки різних вчених та розглянувши особливості розвитку кінного туризму, ми вважаємо, що цей вид туризму значною мірою є різновидом *спортивно-оздоровчого* туризму, так як вимагає певної спортивної підготовки учасників верхової їзди та робить позитивний вплив на організм людини, сприяючи його оздоровленню.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Молодецкий А. Е. Основные направления развития спортивного туризма в регионах Украины / А. Е. Молодецкий, О. В. Евтушенко // Геополитика и экогеодинамика регионов. – 2014. – Том 10. – Вып. 2. – С. 659-663.
2. Кляп М. П. Сучасні різновиди туризму : навч. посіб. / М. П. Кляп, Ф. Ф. Шандор. – К. : Знання, 2011. – 334 с.
3. Грицак Ю. П. Организация самодетельного туризма : учебн. пособ. / Ю. П. Грицак. – Х. : Экограф, 2008. – 164 с.
4. Андреева Ю. Ю. Наиболее популярные виды спортивного и экстремального туризма. Обзор / Ю. Ю. Андреева // Современные проблемы сервиса и туризма : сборник научных работ. – 2008. – № 4. – С. 47-53.
5. Свида І. В. Сучасні форми екстремального туризму в Закарпатській області / І. В. Свида // Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Серія : Економічні науки. – 2011. – Вип. 1 (41).
6. Храбовченко В. В. Экологический туризм : учеб.-метод. пособ. / В. В. Храбовченко. – М. : Финансы и статистика, 2003. – 208 с.
7. Изотова М. В. Инновации в социокультурном сервисе и туризме / М. В. Изотова, Ю. А. Матюхина. – М. : Научная книга, 2006. – 136 с.
8. Бабкин А. В. Специальные виды туризма: учеб. пособие / А. В. Бабкин. – Ростов н/Д : Феникс, 2008. – 252 с.

9. Геращенко Я. М. Види спортивно-екологічного туризму / Я. М. Геращенко, Ф. Ф. Товстоп'ятко // Вісник Запорізького національного університету. – 2013. – № 2. – С. 37-42.
10. Федотов Ю. Н. Спортивно-оздоровительный туризм: основные понятия и проблемы развития: учебник / Ю. Н. Федотов, И. Е. Востоков. – М. : Советский спорт, 2008. – 464 с.
11. Хрустовська А. В. Кінний туризм як один із напрямів активного відпочинку / А. В. Хрустовська // Минуле, сучасне, майбутнє : збірник наукових робіт за підсумками наукової конференції студентів ФМЕ ОНЕУ. Вип. 4. – Одеса : Атлант, 2015.
12. Конный туризм / Туризм, отдых и путешествия // Спортивный туризм. – 2010. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://tyrizm.ru>.